SODBA SODIŠČA (veliki senat)
z dne 17. januarja 2006*

V zadevi C-1/04,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 234 ES, ki ga je vložilo Bundesgerichtshof (Nemčija) z odločbo z dne 27. novembra 2003, ki je prispela na Sodišče 2. januarja 2004, v postopku

Susanne Staubitz-Schreiber,

SODIŠČE (veliki senat),

v sestavi V. Skouris, predsednik, P. Jann, C. W. A. Timmermans, A. Rosas in J. Malenovský, predsedniki senatov, A. La Pergola, J.-P. Puissochet (poročevalec) in R. Schintgen, sodniki, N. Colneric, sodnica, S. von Bahr, J. Klučka, U. Lõhmus in E. Levits, sodniki,

generalni pravobranilec: D. Ruiz-Jarabo Colomer,
sodni tajnik: R. Grass,

* Jezik postopka: nemščina.

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

— za nemško vlado A. Tiemann, zastopnik,

— za nizozemsko vlado H.-G. Sevenster in N. A. J. Bel, zastopnika,

— za Komisijo Evropskih skupnosti S. Grünheid in A.-M. Rouchaud-Joët, zastopnici,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 6. septembra 2005

izreka naslednjo

Sodbo

1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 3(1) Uredbe Sveta (ES) št. 1346/2000 z dne 29. maja 2000 o postopkih v primeru insolventnosti (UL L 160, str. 1, v nadaljevanju: Uredba).

2 Ta predlog je bil vložen v okviru odločanja o reviziji, ki jo je pri Bundesgerichtshof vložila gospa Staubitz-Schreiber (v nadaljevanju: tožeča stranka v postopku v glavni stvari), potem ko je njen zahtevek za uvedbo postopka v primeru insolventnosti („Insolvenzverfahren“) najprej zavrnilo Amtsgericht Insolvenzgericht de Wuppertal in nato na podlagi tožbe tudi Landgericht Wuppertal.

Pravni okvir

3 V skladu s četrto in šesto uvodno izjavo Uredba opredeljuje pravila, ki urejajo pristojnost za uvedbo postopkov v primeru insolventnosti s čezmejnimi posledicami in za odločbe, ki se sprejemajo neposredno na njihovi podlagi in so tesno povezane s takimi postopki. Vsebuje tudi določbe o priznavanju teh odločb in pravu, ki se uporablja, in ima zlasti namen izogibati se spodbujanju strank k prenosu premoženja ali sodnih postopkov iz ene države članice v drugo, da bi se tako skušal doseči ugodnejši pravni položaj.

4 Iz dvanajste uvodne izjave Uredbe izhaja, da ta predvideva uvedbo glavnega postopka v primeru insolventnosti v državi članici, v kateri je središče dolžnikovih glavnih interesov. Ta postopek ima univerzalno področje uporabe s ciljem vključiti načeloma celotno dolžnikovo premoženje, ob upoštevanju možnosti uvedbe vzporednih sekundarnih postopkov v državi članici ali državah članicah, v katerih ima dolžnik poslovalnico in katerih učinki so omejeni na premoženje, ki se nahaja v navedeni državi ali državah.

5 Na podlagi člena 1(1) Uredbe se ta z izjemo posebnih primerov, naštetih v odstavku 2, uporablja „za vse postopke v primeru insolventnosti, ki imajo za posledico delni ali popolni odvzem dolžnikovega premoženja in imenovanje upravitelja“.

6 Člen 2 Uredbe določa:

„a) ‚postopki v primeru insolventnosti' pomenijo vse postopke iz člena 1(1). Ti postopki so našteti v Prilogi A;

[…]

d) ‚sodišče' pomeni sodni organ ali kateri koli drugi pristojni organ države članice, ki je pooblaščen za uvedbo postopkov v primeru insolventnosti ali sprejemanje odločb med takimi postopki;

e) ‚odločba' o uvedbi postopkov v primeru insolventnosti ali imenovanju upravitelja vključuje odločbo katerega koli sodišča, pooblaščenega za uvedbo takih postopkov ali za imenovanje upravitelja;

f) ‚čas uvedbe postopkov' pomeni čas začetka učinkovanja odločbe o uvedbi postopkov, ne glede na to, ali je odločba dokončna;

[…]"

7 Člen 3 Uredbe določa naslednja pravila na področju mednarodne pristojnosti:

„1. Sodišča držav članic, na katerih ozemlju je središče dolžnikih [dolžnikovih] glavnih interesov, so pristojna za uvedbo postopkov v primeru insolventnosti. Pri družbi ali pravni osebi se, dokler se ne dokaže nasprotno, domneva, da je središče dolžnikih [dolžnikovih] glavnih interesov registrirani sedež.

2. Kadar je središče dolžnikovih glavnih interesov na ozemlju države članice, so sodišča druge države članice pristojna za uvedbo postopkov v primeru insolventnosti zoper navedenega dolžnika samo, če ima ta poslovalnico na ozemlju navedene druge države članice. Učinki teh postopkov so omejeni na dolžnikovo premoženje, ki se nahaja na ozemlju slednje države članice.

3. Kadar so bili postopki v primeru insolventnosti uvedeni po odstavku 1, so vsi postopki, ki so bili pozneje uvedeni po odstavku 2, sekundarni. Ti slednji postopki morajo biti likvidacijski.

4. Uvedba teritorialnih postopkov v primeru insolventnosti, navedenih v odstavku 2, je mogoča pred uvedbo glavnih postopkov v primeru insolventnosti v skladu z odstavkom 1 samo,

a) kadar uvedba postopkov v primeru insolventnosti po odstavku 1 ni mogoča zaradi pogojev, ki jih določa pravo države članice, na katere ozemlju je središče dolžnikovih glavnih interesov, ali

b) kadar uvedbo postopkov v primeru insolventnosti zahteva upnik, ki ima stalno ali običajno prebivališče ali registrirani sedež v državi članici, na katere ozemlju ima poslovalnico, ali čigar terjatev izhaja iz poslovanja navedene poslovalnice.“

8 Člen 4(1) Uredbe kot pravo, ki se uporablja za postopke v primeru insolventnosti in njihove učinke, določa „pravo države članice, na katere ozemlju so bili uvedeni postopki, v nadaljnjem besedilu ‚država, v kateri so bili uvedeni postopki‘“. Vendar Uredba v členih od 5 do 15 predvideva več izjem od prava države, v kateri so bili uvedeni postopki.

9 Na podlagi člena 16(1) Uredbe se „[v]saka odločba o uvedbi postopkov v primeru insolventnosti, ki jo sprejme sodišče države članice, pristojno po členu 3, […] prizna v vseh drugih državah članicah od trenutka, ko začne učinkovati v državi, v kateri so bili uvedeni postopki. To pravilo velja tudi, kadar zaradi dolžnikovega položaja uvedba postopkov zoper njega v drugih državah članicah ni mogoča“.

10 Na podlagi člena 17(1) Uredbe ima „[o]dločba o uvedbi postopkov iz člena 3(1), […] brez nadaljnjih formalnosti, enake posledice v kateri koli drugi državi članici, kakor jih ima po tem pravu države, v kateri so bili uvedeni postopki, če ta uredba ne določa drugače in dokler v drugi državi članici niso uvedeni nobeni postopki, navedeni v členu 3(2)“.

11 Člen 38 Uredbe določa, da je, „[k]adar sodišče države članice, pristojno po členu 3(1), imenuje začasnega upravitelja, da bi zagotovilo varovanje dolžnikovega premoženja, […] navedeni začasni upravitelj pooblaščen, da za zavarovanje in ohranitev kakršnega koli premoženja dolžnika, ki se nahaja v drugi državi članici, zahteva kakršne koli ukrepe, ki so predvideni po pravu navedene države za čas od vložitve zahtevka za uvedbo postopkov v primeru insolventnosti do izdaje odločbe o uvedbi postopkov“.

12 V prehodnih določbah člen 43 Uredbe, naslovljen „Časovno področje uporabe“, določa:

„Določbe te uredbe se uporabljajo samo za postopke v primeru insolventnosti, ki so bili uvedeni po začetku njene veljavnosti. Za dolžnikova pravna dejanja, storjena pred začetkom veljavnosti te uredbe, se še naprej uporablja pravo, ki se je zanje uporabljalo v času, ko so bila opravljena.“

13 Člen 44 Uredbe, naslovljen „Razmerje do konvencij“, določa tudi:

„1. Po začetku njene veljavnosti ta uredba na njenem področju uporabe v zvezi z odnosi med državami članicami nadomesti konvencije, sklenjene med dvema državama ali več […].

2. Konvencije, navedene v odstavku 1, ostanejo v zvezi s postopki, ki so bili uvedeni pred začetkom veljavnosti te uredbe, še naprej v veljavi.

[…]“

14 Na podlagi člena 47 je Uredba začela veljati 31. maja 2002. V prilogi A je „Insolvenzverfahren“ po nemškem pravu naveden kot postopek v primeru insolventnosti iz člena 2(a) te uredbe.

Spor o glavni stvari in vprašanje za predhodno odločanje

15 Tožeča stranka v postopku v glavni stvari je prebivala v Nemčiji, kjer je kot samostojna podjetnica posameznica opravljala trgovanje s telekomunikacijskimi aparati in dodatki. Med letom 2001 je prenehala to poslovanje in pri Amtsgericht-Insolvenzgericht de Wuppertal 6. decembra 2001 vložila zahtevek za uvedbo postopka v primeru insolventnosti nad svojim premoženjem. Svoje prebivališče je 1. aprila 2002 prenesla v Španijo z namenom, da bi tam živela in delala.

16 S sklepom z dne 10. aprila 2002 je to sodišče zaradi neobstoja premoženja zavrnilo zahtevano uvedbo postopka v primeru insolventnosti. Tožbo, ki jo je tožeča stranka v postopku v glavni stvari vložila proti temu sklepu, je Landgericht Wuppertal zavrnilo s sklepoma z dne 14. avgusta 2002 in 15. oktobra 2003 z obrazložitvijo, da nemška sodišča niso pristojna za uvedbo postopka v primeru insolventnosti, v skladu s členom 3(1) Uredbe, ker je središče glavnih interesov tožeče stranke v postopku v glavni stvari v Španiji.

17 Tožeča stranka v postopku v glavni stvari je vložila revizijo pri Bundesgerichtshof, da bi dosegla razveljavitev zgoraj navedenih sklepov in da se zadeva vrne v novo odločanje Landgericht Wuppertal. Meni, da bi bilo treba mednarodno pristojnost presoditi ob upoštevanju položaja v trenutku, ko je bil vložen zahtevek za uvedbo postopka v primeru insolventnosti, torej ob upoštevanju njenega prebivališča decembra 2001 v Nemčiji.

18 Predložitveno sodišče najprej navaja, da se za zadevo, ki mu je predložena v odločanje v postopku v glavni stvari, uporablja Uredba, v skladu z njenima členoma 43 in 44(2), saj ni bila sprejeta nobena pozitivna odločba o uvedbi postopka v primeru insolventnosti pred začetkom veljavnosti navedene uredbe 31. maja 2002.

19 Navedeno sodišče v nadaljevanju ugotavlja, da je tožeča stranka v postopku v glavni stvari prenesla središče svojih glavnih interesov v Španijo po tem, ko je v Nemčiji vložila zahtevek za uvedbo postopka v primeru insolventnosti, vendar preden bi bil tak postopek uveden in bi ustvarjal učinke po nemški zakonodaji.

20 V teh okoliščinah je Bundesgerichtshof prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo to vprašanje:

„Ali sodišče države članice, pred katerim je bil vložen zahtevek za uvedbo postopka v primeru insolventnosti, ostane pristojno za uvedbo tega postopka, če dolžnik prenese središče svojih glavnih interesov na ozemlje druge države članice po vložitvi zahtevka, vendar pred uvedbo postopka, oziroma ali postane za to pristojno sodišče te druge države članice?“

Vprašanje za predhodno odločanje

21 Člen 43, prvi stavek, Uredbe določa načelo, ki ureja pogoje za časovno področje uporabe navedene uredbe. To določbo je treba razlagati v tem smislu, da se ta uporablja, če ni bila sprejeta nobena odločba o uvedbi postopka v primeru insolventnosti pred začetkom njene veljavnosti 31. maja 2002, tudi če je bil zahtevek

za njegovo uvedbo vložen pred tem datumom. Za tako situacijo gre v obravnavani zadevi, saj je bil zahtevek tožeče stranke v postopku v glavni stvari vložen 6. decembra 2001 in nobena odločba o uvedbi postopka za primer insolventnosti ni bila sprejeta pred 31. majem 2002.

22 Iz tega izhaja, da mora predložitveno sodišče v zadevi iz postopka v glavni stvari svojo pristojnost presoditi ob upoštevanju člena 3(1) Uredbe.

23 Ta določba, ki določa, da so sodišča držav članic, na ozemlju katerih je središče dolžnikovih glavnih interesov, pristojna za uvedbo postopka v primeru insolventnosti, pa ne določi natančno, ali sodišče, pri katerem je bil zahtevek najprej vložen, še naprej ostane pristojno, če dolžnik po vložitvi zahtevka za uvedbo postopka, vendar pred izdajo odločbe o uvedbi, prenese središče svojih glavnih interesov.

24 Vendar bi bil prenos pristojnosti na tej podlagi od sodišča, na katerem je bil zahtevek najprej vložen, na sodišče v drugi državi članici, v nasprotju s cilji, ki jih zasleduje Uredba.

25 Dejansko v četrti uvodni izjavi slednje zakonodajalec Skupnosti opozarja, da je njegov namen izogibati se spodbujanju strank v postopku k prenosu premoženja ali sodnih postopkov iz ene države članice v drugo, da bi se tako skušal doseči ugodnejši pravni položaj. Tega cilja pa ni mogoče doseči, če dolžnik v času med vložitvijo zahtevka za uvedbo in izdajo odločbe o uvedbi postopka lahko prenese središče svojih glavnih interesov v drugo državo članico, in tako determinira pristojno sodišče in pravo, ki se uporablja.

26 Tak prenos pristojnosti bi bil tudi v nasprotju s ciljem, navedenim v drugi in osmi uvodni izjavi Uredbe, in sicer učinkovitim, izboljšanim in uspešnim delovanjem čezmejnih postopkov, saj bi upnikom nalagal, naj stalno sledijo dolžniku tja, kamor bi se ta bolj ali manj dokončno odločil preseliti, in bi to v praksi lahko pogosto pomenilo podaljšanje postopka.

27 Poleg tega ohranitev pristojnosti prvega sodišča, na katerega je bil vložen zahtevek, zagotavlja večjo pravno varnost dolžnikov, ki so tveganje, ki ga morajo prevzeti v primeru insolventnosti dolžnika, presodili ob upoštevanju tega, kje je središče njegovih glavnih interesov takrat, ko so z njim vzpostavili pravna razmerja.

28 Univerzalni domet glavnega postopka v primeru insolventnosti, uvedba, glede na okoliščine primera, sekundarnih postopkov in možnost, da začasni upravitelj, ki ga sodišče, pri katerem je bil zahtevek najprej vložen, zahteva ukrepe za ohranitev ali zavarovanje kakršnega koli premoženja dolžnika, ki je v drugi državi članici, poleg tega pomenijo pomembna jamstva za upnike, ki omogočajo kar največjo pokritost premoženja dolžnika, zlasti kadar je ta središče svojih glavnih interesov prenesel po vložitvi zahtevka za uvedbo postopka, vendar pred uvedbo postopka.

29 Torej je treba predložitvenemu sodišču odgovoriti, da je treba člen 3(1) Uredbe razlagati v tem smislu, da sodišče države članice, na ozemlju katere je središče glavnih interesov dolžnika takrat, ko ta vloži zahtevek za uvedbo postopka v primeru insolventnosti, ostane pristojno za uvedbo tega postopka, če dolžnik po vložitvi zahtevka za uvedbo postopka, vendar pred izdajo odločbe o uvedbi postopka, prenese središče svojih glavnih interesov na ozemlje druge države članice.

Stroški

30 Ker je ta postopek za stranki v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški, priglašeni za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (veliki senat) razsodilo:

Člen 3(1) Uredbe (ES) št. 1346/2000 z dne 29. maja 2000 o postopkih v primeru insolventnosti je treba razlagati v tem smislu, da sodišče države članice, na ozemlju katere je središče glavnih interesov dolžnika takrat, ko ta vloži zahtevek za uvedbo postopka v primeru insolventnosti, ostane pristojno za uvedbo tega postopka, če dolžnik po vložitvi zahtevka za uvedbo postopka, vendar pred izdajo odločbe o uvedbi postopka, prenese središče svojih glavnih interesov na ozemlje druge države članice.

Podpisi